

УДК 343.321

І. В. Сервецький,

докт. юрид. наук, доц., професор
кафедри Національної академії
Служби безпеки України;

С. В. Лебідь,

аспірант відділу аспірантури і
докторантури Національної академії
Служби безпеки України

ШПИГУНСТВО: ПОНЯТТЯ ТА СКЛАД ЗЛОЧИНУ

У статті проаналізовано питання кримінально-правового тлумачення шпигунства. Зазначено, що одним із основних завдань, покладених на СБ України, є протидія шпигунству, як одній із найнебезпечніших форм розвідувально-підривної діяльності проти громадян, суспільства та держави, що може призвести до втрати територіальної цілісності, суверенітету, незалежності України.

Висвітлені окремі шляхи Вдосконалення визначення шпигунства в кримінальному праві України, пристосування до умов сьогодення, уніфікації та оптимізації процесу кваліфікації цього злочину. Акцентовано увагу на умовах, що впливають на кваліфікацію зазначеного злочину з урахуванням можливої шкоди, яку це правопорушення може нанести державним інтересам.

***Ключові слова:** шпигунство, державна зрада, тлумачення, державна таємниця, кримінальна відповідальність.*

Постановка проблеми. Основними завданнями, що покладені на Службу безпеки України, є: захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці¹.

При вирішенні цих завдань особливе місце займає протидія шпигунству, як одній із найнебезпечніших форм розвідувально-підривної діяльності

¹ Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII зі змінами URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>. (дата звернення: 15.11.2018).

проти громадян, суспільства та держави. Шпигунство – це особливо тяжкий злочин, котрий посягає на основи державності, її конституційний лад і може призвести до втрати територіальної цілісності, суверенітету та незалежності України².

У ст. 114 Кримінального кодексу України зазначено, що передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства, є шпигунством. Шпигунство також визначено, як одна із форм державної зради (ст. 111 КК України), суб'єктом вчинення цього злочину, відповідно до цієї статті, є громадянин України³.

Отже, шпигунство полягає у незаконній передачі або збиранні протиправними способами з метою незаконної передачі інформації, що становить державну таємницю і спеціально охороняється законами України. Такі дії здійснюються винятково в інтересах іноземних держав, організацій або їх представників, які є ініціаторами й організаторами шпигунської діяльності та споживачами здобутої інформації.

Світовий досвід свідчить, що найбільша шкода інтересам держави у сфері захисту державної таємниці завдається під час війни⁴. А найбільш уразливими сферами життєдіяльності держави у вказаній сфері є: оборона, економіка, наука і техніка, зовнішні відносини, державна безпека та охорона правопорядку, де саме і відбувається обіг секретної інформації⁵.

Наголосимо, що важливою кримінально-правовою ознакою шпигунства є спеціальний суб'єкт його вчинення. Спеціальний суб'єкт злочину, передбачений ч. 2 ст. 18 КК України, це фізична осудна особа, яка вчинила у

² Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254 к/96 – ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 21.10.2018).

³ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III зі змінами. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення: 21.10.2018).

⁴ Knight, Judson Economic Espionage. *Encyclopedia of Espionage, Intelligence, and Security*. Gale, 2004. P. 372–374.

⁵ Мелтон К., Пилиджан К., Сверчински Д. Офисный шпионаж. Москва: Альпина нон-фикшн, 2013. 182 с.

віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа, у ст. 114 КК України, це іноземний громадянин або особа без громадянства⁶.

Слід зазначити, що «шпигунство» у кримінальному праві України має усталений характер та сприймається як парадигма. Однак, із огляду на той факт, що суспільство та державні інституції перебувають у постійному розвитку, на теперішній час це поняття потребує переосмислення, оскільки містить окремі положення, які втратили свою актуальність, або не повною мірою відповідають умовам сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми кримінальної відповідальності за шпигунство були предметом досліджень: О. Ф. Бантишева, С. Г. Гордієнка, В. К. Грищука, Н. О. Гуторової, О. П. Дзьобаня, С. В. Дьякова, І. В. Діордіци, О. О. Дудорова, О. І. Звонарьова, А. Б. Качинського, В. С. Картавцева, О. О. Климчука, М. І. Мельника, В. О. Навроцького, Г. В. Новицького, В. Г. Пилипчука, М. А. Погорецького, О. С. Сотули, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, В. П. Тихого, М. І. Хавронюка та інших вчених.

Тлумачення поняття «шпигунство» є буквальним і не підлягає іншому розширеному поясненню. Так, В. В. Сташис і В. Я. Тацій вказують на те, що «буквальне» (чи адекватне) тлумачення – це тлумачення, згідно з яким дійсний зміст норми закону про кримінальну відповідальність точно (буквально) відповідає її текстуальному виразу (тексту, букві). Таке тлумачення має місце у випадках, коли зміст норми або її частини збігається з словесним викладенням. Наприклад, диспозиція ч. 1 ст. 114 КК України «Шпигунство» дає точне уявлення про предмет злочину (це відомості, що становлять державну таємницю), та суб'єкта шпигунства (це іноземець або особа без громадянства)⁷.

⁶ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III зі змінами. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 21.10.2018).

⁷ Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. 456 с.

Так, у США цій проблемі також присвячено низку публікацій, насамперед, це праця І. Далласа «Походження захищеної інформації в армії та колишньому військовому відомстві», присвячена історичним аспектам захисту секретних відомостей в армії і на флоті США у другій половині XIX ст. – першій половині XX ст.⁸. Другий том праці І. Далласа є збірником наказів і правил, виданих в армії і на флоті у цей період⁹. Важливою є праця Е. Квіста «Безпека секретної інформації», яка присвячена аналізу нормативно-правових актів з питань захисту секретних відомостей у США¹⁰.

Мета статті полягає у вивченні, аналізі та узагальненні окремих ознак поняття шпигунства у кримінальному праві України та пошуку шляхів удосконалення визначення складу зазначеного злочину.

Основні результати дослідження. Склад злочину шпигунство в кримінальному праві України визначений як злочин проти основ національної безпеки, а родовим об'єктом цього злочину є державна безпека України, яка за своєю сутністю і становить значну складову національної безпеки¹¹.

Безпосереднім об'єктом цього злочину є державні інтереси у тих сферах її діяльності, де зосереджені відомості, що становлять державну таємницю. Його додатковим (обов'язковим) об'єктом є інформаційна безпека держави.

Предметом цього злочину є відомості, що становлять державну таємницю, які визначені Законом України «Про державну таємницю»¹² та конкретизовані у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю (далі – ЗВДТ)¹³.

⁸ Dallas I. Origin of defense-information in the Army and former War Department. NARA. Washington, DC, 1972. 49 p.

⁹ Dallas I. Origin of defense-information in the Army and former War Department. *Annexes to Staff Information Paper*. NARA. Washington, DC, 1972. 105 p.

¹⁰ Quist A. Classification in the United States prior to World War II. Colonial times through the Civil War. *Security Classification of Information / Prepared for the Oak Ridge National Laboratory*. Oak Ridge, TN, 2002. Vol. 1.

¹¹ Про Національну безпеку України: Закон України від 21 черв. 2018 р. (№ 8068). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>. (дата звернення: 21.10.2018).

¹² Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>. (дата звернення: 21.10.2018).

¹³ Звід відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ СБУ від 12 серпня 2005 р. № 440 зі змінами. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>. (дата звернення: 21.10.2018).

Державна таємниця – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та яка за рішенням державного експерта з питань таємниць віднесена до такої та включена до ЗВДТ. Із моменту опублікування ЗВДТ ці відомості підлягають охороні державою¹⁴.

Слід зазначити, що на практиці вирішення питання про належність конкретних відомостей до державної таємниці у кожному кримінальному провадженні вирішується на підставі висновку експерта з питань таємниць у тій сфері, до якої належить ця інформація.

В Україні на законодавчому рівні закріплені обмеження щодо віднесення окремих відомостей до державної таємниці. Так, забороняється віднесення до державної таємниці будь-яких відомостей, якщо цим звужується зміст і обсяг конституційних прав і свобод людини і громадянина, завдаватиметься шкода здоров'ю та безпеці населення. Не відноситься до державної таємниці інформація: про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, про вплив товару (роботи, послуги) на життя та здоров'я людини; про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян; про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення; про факти порушень прав і свобод людини і громадянина; про незаконні дії державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб; інша інформація, доступ до якої відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною

¹⁴ Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-ХІІ зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> (дата звернення: 21.10.2018).

Радою України, не може бути обмежений¹⁵. Передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам такої інформації не може кваліфікуватись як шпигунство.

Передача відомостей – це їх усне повідомлення (безпосередньо або з використанням технічних засобів) іноземній державі, іноземній організації, їх представникам, надання документів, виробів чи інших матеріальних носіїв інформації (безпосередньо, через посередників, з використанням тайників тощо) або їх пересилання (з використанням поштового, електронного зв'язку, за допомогою тварин, птахів тощо). Якщо вказані відомості було передано іншій державі у порядку, передбаченому законодавством України, це не є злочином. У державі встановлений єдиний порядок користування такою інформацією іноземними громадянами¹⁶. Крім того, Україною укладено і ратифіковано угоди про взаємний захист таємної інформації та матеріалів з понад 40 державами світу. Відповідно до п. 27 Закону України «Про державну таємницю» іноземним громадянам також може надаватися доступ до державної таємниці України¹⁷.

Збирання зазначених відомостей полягає в їх пошуку і добуванні шляхом розпитування осіб, візуального спостереження та підслухування, зняття інформації з каналів зв'язку, проникнення до електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж або носіїв такої інформації, виготовлення копій документів тощо, придбанні будь-яким способом (таємне чи відкрите викрадення, обмін документів чи зразків зброї, боєприпасів, макетів секретного об'єкта тощо) з наступним зосередженням їх в одному чи кількох місцях.

¹⁵ Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> (дата звернення: 21.10.2018).

¹⁶ Положення про порядок підготовки документів щодо передачі державної таємниці іноземній державі чи міжнародній організації: Указ Президента України від 14 груд. 2004 р. № 1483/2004. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1483/2004> (дата звернення: 21.10.2018).

¹⁷ Шлапаченко В. М. Кримінальна відповідальність за шпигунство: монографія. Київ: Нац. акад. СБУ, 2015. С. 63.

Крім охорони відомостей, що безпосередньо становлять державну таємницю України, вона може брати на себе зобов'язання перед іншими країнами щодо забезпечення збереження їх державних секретів, переданих у рамках здійснення політичного, економічного, науково-технічного та військового співробітництва, а також секретів, що створюються у процесі спільних робіт. Проте передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що є міждержавними секретами, але не становлять державної таємниці України, не створюють підстав для кваліфікації цих дій як шпигунство. Вчинені на території України передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам відомостей, що становлять державну таємницю іншої країни також не є злочином, відповідно до законодавства України. За таких умов можливість використовувати територію України для здійснення шпигунських дій проти інших країн. Подібні прорахунки у кваліфікації шпигунства завдають шкоду інтересам нашої держави, оскільки у негативному плані впливають на авторитет України у зовнішньополітичній сфері.

Передача або збирання іноземцем чи особою без громадянства з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам будь-яких інших відомостей, крім тих, що становлять державну таємницю, однак які можуть бути використані на шкоду інтересам України, також не містить складу злочину, передбаченого ст. 114 КК України, як не містять складу злочину, передбаченого ст. 111 КК України, у формі шпигунства, подібні дії, вчинені громадянином України¹⁸.

З викладеного можна зробити висновок, що існуюче визначення шпигунства у КК України є інструментом кримінально-правового захисту виключно відомостей, що становлять державну таємницю України, лишаючи поза увагою захист від шпигунства службової та іншої інформації, що є влас-

¹⁸ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III зі змінами. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 21.10.2018).

ністю держави, передача якої іноземній державі, іноземній організації або їх представникам також може завдати значну шкоду державним інтересам України. Також поза таким захистом від злочинних дій залишаються відомості, що становлять державну таємницю інших країн та навіть міждержавні секрети, що не становлять державної таємниці України, не зважаючи на існування зобов'язань України щодо їх збереження.

Заради об'єктивності слід зазначити, що відповідальність за передачу або збирання з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам відомостей, що становлять службову інформацію, передбачена у ст.330 КК України¹⁹. У статті чітко окреслено, що предметом злочину є виключно службова інформація, зібрана у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності.

Поза кримінально-правовим захистом залишається службова інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень²⁰, причому не враховується шкода, що може бути заподіяна в результаті передачі такої інформації іноземній державі, іноземній організації або їх представникам.

Суб'єктом цього злочину може бути тільки та особа, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Отже, у разі вчинення таких дій іншою особою, її дії не можуть кваліфікуватися за ст. 330 КК України.

¹⁹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III зі змінами. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 21.10.2018).

²⁰ Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI зі змінами. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 21.10.2018).

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 114 КК України, може бути тільки іноземець або особа без громадянства, а державної зради у формі шпигунства (ст. 111 КК України) – громадянин України. Виокремлення шпигунства, вчиненого громадянином, як форми державної зради, у свій час було обумовлено значно підвищеним ступенем відповідальності громадян країни у порівнянні з відповідальністю іноземця або особи без громадянства за вчинення таких дій. На даний час санкції зазначених статей відрізняються таким чином: ст. 111 КК України передбачає позбавлення волі (громадянина України) на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої, ст. 114 КК України – позбавлення волі (іноземця або особи без громадянства) на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої²¹. Отже, вищий ступінь відповідальності за ці злочини однаковий, а нижчий відрізняється на два роки. Додаткове покарання також ідентичне. З огляду на викладене, а також ураховуючи процеси космополітизму в світі, необхідність виокремлення спеціального суб'єкту шпигунства за ознакою громадянства поступово втрачає своє значення, а відповідно й доцільність.

Суб'єктивна сторона даного злочину характеризується прямим умислом, за якого особа усвідомлює, що відомості становлять державну таємницю та передаються або збираються з метою передачі, іноземній державі, іноземній організації або їх представникам. Не утворюють складу злочину дії представників іноземних держав, які направлені на насильницьке заволодіння відомостями, що становлять державну таємницю, погроза вбивством особі або його рідним та близьким, при умові відсутності порушень правил та умов зберігання такої інформації.

З об'єктивної сторони цей склад злочину полягає у наступних діях: передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомо-

²¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III зі змінами. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 21.10.2018).

стей, що становлять державну таємницю; збиранні з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, у незаконний спосіб. Відтак кримінальній відповідальності підлягає особа, яка у «незаконний спосіб» або без належних правових підстав збирає або передає інформацію, що становить державну таємницю²². Крім того, не можна кваліфікувати як злочинні дії особи, якщо до неї були застосовані спеціальні незаконні методи добування такої інформації (за підробленими документами, обманним шляхом, шантажем, вимагання, підкупу тощо)²³.

Ініціатива збирання чи передачі відповідних відомостей може належати як суб'єкту вчинення злочину, так і адресату отримання інформації. Для кваліфікації злочину це значення не має.

Однак з огляду на світову глобалізацію, виникнення великих міжнародних формацій, інтереси яких у переважній більшості не збігаються з інтересами окремої держави, на нашу думку, вважається за доцільне розширити перелік адресатів отримання інформації додавши до них міжнародні організації та їх представників.

Висновки. З урахуванням викладеного, для вдосконалення визначення шпигунства у кримінальному праві України, адаптації його до умов сьогодення, уніфікації та оптимізації процесу кваліфікації цього злочину вважається за доцільне ст. 114 КК України викласти у наступній редакції.

«1. Передача або збирання з метою передачі іноземній державі, міжнародній або іноземній організації, їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю України або іншої держави, в разі зобов'язання України зберігати такі відомості, –

²² Шлапаченко В. М. Кримінальна відповідальність за шпигунство: монографія. С. 63.

²³ Шлапаченко В. М. Шляхи удосконалення кримінальної відповідальності за шпигунство у формі збирання інформації, що становить державну таємницю (ст. 114 КК України). *Інформаційна безпека людини, суспільства держави*. 2014. № 1 (14) С. 84–95.

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Передача або збирання з метою передачі іноземній державі, міжнародній або іноземній організації, їх представникам службової та іншої інформації для використання проти безпеки України, –

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до восьми років».

Звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка припинила діяльність, передбачену частинами першою та другою цієї статті, та добровільно й остаточно відмовилася від вчинення злочину, та незалежно від того, заявила вона органам державної влади про свій протиправний зв'язок з іноземною державою, міжнародною або іноземною організацією, їх представниками або не зробила цього, має бути звільнена від кримінальної відповідальності на підставі ст. 17 КК України²⁴.

Крім того, на особу, яка вчинила злочин, передбачений ст. 111 та ст. 114 КК України, але з'явилася до правоохоронних органів та спецслужб і зізналася у його вчиненні, поширюються правила п. 1 ст. 66 КК України як обставини, що пом'якшують покарання.

У разі внесення таких змін, пропонуємо виключити з КК України ст. 330 та таку форму, як шпигунство, із ст. 111 КК України.

Запропоновані заходи сприятимуть зручності тлумачення шпигунства та, як наслідок, можуть підвищити ефективність протидії таким злочинам.

Список використаних джерел

1. Dallas I. Origin of defence-information in the Army and former War Department. NARA. Washington, DC, 1972. 49 p.

²⁴ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. [7-ге вид, перероб. та доповн.] / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: Юрид. думка, 2010. 1288 с.

2. Dallas I. Origin of defence-information in the Army and former War Department. *Annexes to Staff Information Paper*. NARA. Washington, DC, 1972. 105 p.
3. Knight, Judson Economic Espionage. *Encyclopaedia of Espionage, Intelligence, and Security*. Gale, 2004. P. 372–374.
4. Quist A. Classification in the United States prior to World War II. Colonial times through the Civil War. *Security Classification of Information / Prepared for the Oak Ridge National Laboratory*. Oak Ridge, TN, 2002. Vol. 1. P. 9–43.
5. Звід відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ СБУ від 12 серпня 2005 р. № 440 зі змінами. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05> (дата звернення: 21.10.2018).
6. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254 к/96 – ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.10.2018).
7. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. 456 с.
8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III зі змінами. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення: 21.10.2018).
9. Мелтон К., Пилиджан К., Сверчински Д. Офисный шпионаж. Москва: Альпина нон-фикшн, 2013. 182 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. [7-е вид, перероб. та доповн.] / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: Юрид. думка, 2010. 1288 с.
11. Положення про порядок підготовки документів щодо передачі державної таємниці іноземній державі чи міжнародній організації. Затверджене указом Президента України від 14 грудня 2004 р. № 1483/2004 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1483/2004>. (дата звернення: 21.10.2018).
12. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>. (дата звернення: 21.10.2018).
13. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI зі змінами. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. (дата звернення: 21.10.2018).
14. Про Національну безпеку України: Закон України від 21 черв. 2018 р. № 8068). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>. (дата звернення: 21.10.2018).
15. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>. (дата звернення: 15.11.2018).

16. Шлапаченко В. М. Кримінальна відповідальність за шпигунство: монографія. Київ: Нац. акад. СБУ, 2015. 347 с.

17. Шлапаченко В. М. Шляхи удосконалення кримінальної відповідальності за шпигунство у формі збирання інформації, що становить державну таємницю (ст. 114 КК України). *Інформаційна безпека людини, суспільства держави*. 2014. № 1 (14) С. 84–95.

Сервецкий И. В., Лебидь С. В. Шпионаж: понятие и состав преступления

В статье проанализирован вопрос уголовно-правового толкования шпионажа. Указано, что одним из основных заданий, возложенных на СБ Украины, является противодействие шпионажу, как одной из опаснейших форм разведывательно-подрывной деятельности против граждан, общества и государства, что может привести к утрате территориальной целостности, суверенитета, независимости Украины.

Освещены отдельные пути усовершенствования определения шпионажа в уголовном праве Украины, приспособления к условиям современности, унификации и оптимизации процесса квалификации этого преступления. Акцентировано внимание на условиях, которые влияют на квалификацию указанного преступления с учётом возможного вреда, который это правонарушение может нанести государственным интересам.

Ключевые слова: шпионаж, государственная измена, толкование, государственная тайна, уголовная ответственность.

Servetsky I. V., Lebid S. V. Espionage: the concept and corpus delicti

The article analyzes the issues of criminal legal interpretation of espionage. It is noted that one of the main tasks assigned to the Security Service of Ukraine is to counteract espionage as one of the most dangerous forms of reconnaissance and subversion against citizens, society and the state, which may lead to the loss of territorial integrity, sovereignty, and independence of Ukraine.

Some ways of improving the definition of espionage in the criminal law of Ukraine, adaptation to the current conditions, unification and optimization of the process of qualification of this crime are highlighted. The emphasis is placed on the conditions that affect the qualification of the said crime, taking into account the possible damage that this offense may have on the public interest.

Key words: espionage, state treason, interpretation, state secret, criminal liability.